

Samenvatting “Steenwijk: Folk Perception and Regional Language of the Youth.”

Hebben streektalen nog toekomst in Nederland? Deze vraag is van groot belang voor instellingen die zich bezig houden met de cultuur, taal en geschiedenis van verschillende Nederlandse regio's. Eén van deze instellingen is de IJsselacademie, een kenniscentrum voor de taal en geschiedenis van Noord-West Overijssel én de opdrachtgever voor dit onderzoek. Het ligt voor de hand om de toekomst van streektalen te zoeken in het gebruik ervan door jongeren. De *Taaltelling Nedersaksisch: een enquête naar het gebruik en de beheersing van het Nedersaksisch in Nederland*, waarvan de resultaten in 2005 door Henk Bloemhoff werden gepubliceerd, onderzocht het gebruik van de streektaal onder volwassenen. Gegevens over de jeugd ontbreken nog. Bovendien is ook een positieve houding ten opzichte van streektalen van belang. Mensen die de streektaal niet mooi vinden, zullen hem ook niet snel gebruiken. Sterker nog, soms een negatieve houding leiden tot het bijna uitsterven van een taal zoals het geval was op *the Isle of Man* (Baker, 2011) Daarom richt dit onderzoek zich op jongeren en streektaal; het gebruik ervan en hun houding ten opzichte van die streektaal.

Onderzoeksvragen rond het Steenwijks

In deze scriptie wordt de taalsituatie van Steenwijk nader bestudeerd. Er wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

1. Hoe kijkt men tegen het Steenwijks aan?
2. Wat is typisch Steenwijks?
3. Gebruikt de jongere generatie de streektaal nog?
4. Wat is de houding van de 12-18-jarigen ten opzichte van de streektaal in Steenwijk?
5. Welke talige kenmerken zijn van belang bij die houding van jongeren ten opzichte van de streektaal?

Typisch Steenwijks en waardering voor rust en eigenheid

Om antwoord te vinden op de bovenstaande vragen moest er allereerst vastgesteld worden wat Steenwijks precies is. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een theoretische beschrijving van het Steenwijks en daarnaast waren 11 inwoners van Steenwijk bereid om vragenlijsten in te vullen of aan een interview deel te nemen. Met behulp van deze informatie konden de eerste twee vragen beantwoord worden. De manier waarop de ouderen naar het Steenwijks kijken is positief. Mensen houden van de rust die men in de regio kan vinden en de eigenheid van de

streektaal. Een kenmerk van het Steenwijks is dat het geen ‘h’ gebruikt en ook dat veel woorden die in het Nederlands met een ‘sch’ uitgesproken worden in het Steenwijks een ‘sk’ bevatten. In de praktijk bleek echter dat sommige sprekers wel een ‘h’ of een ‘sch’ gebruiken.

Veel variatie in gebruik streektaal door jongeren

Voor de derde en vierde vraag waren er 141 scholieren van 6 klassen (drie tweede klassen en drie vierde klassen) van een middelbare school in Steenwijk bereid deel te nemen. Door middel van een vragenlijst kon worden vastgesteld of de jongeren de streektaal nog gebruiken. De gevonden resultaten zijn hoopvol voor de toekomst van de streektaal in Steenwijk. De jongere generatie gebruikt de streektaal nog. Ruim 56% gebruikt nog iets van de streektaal, of dit nu met de ouders, grootouders, vrienden of op social media is. Wat het meest hierbij opvalt is dat het gebruik vooral met de grootouders (46%) is en dat er heel veel variatie is tussen de verschillende klassen die hebben meegewerkt. Zo was er één klas (M4) die duidelijk boven de andere klassen uitstak in het gebruik van de streektaal. Jongens lijken de streektaal iets meer buitenshuis te gebruiken, terwijl meisjes de streektaal reserveren voor de familie.

Geen positieve houding onder jongeren, maar Steenwijkers zijn wel vriendelijk

Hoe denken jongeren in Steenwijk over streektaal? Wanneer je dat rechtstreeks vraagt, kun je sociaal wenselijke antwoorden krijgen. Daarom werd in dit onderzoek gekozen voor een indirecte methode om de houding te bepalen, de zogeheten ‘matched-guise techniek’. Daarbij kregen de scholieren een aantal geluidsfragmenten te horen waarin een persoon dezelfde tekst voorlas, maar dan in verschillende talen. De scholieren moesten aangeven hoe de persoon op hen overkwam in de verschillende geluidsfragmenten.

Ondanks dat 56% van de jongeren aangeeft de streektaal (soms) te gebruiken, is er in de houding tegenover de streektaal een duidelijk negatieve trend te zien. Er wordt negatiever geoordeeld over sprekers van het Steenwijks dan van het Nederlands met als enige uitzondering “vriendelijkheid”. Dezelfde spreker werd ouderwets, armer, etc. gevonden als ze Steenwijks sprak dan Nederlands, maar wel even vriendelijk. De vierde klassen zijn negatiever over het Steenwijks dan de tweede klassen. Verder blijkt het een groot verschil te maken of iemand de streektaal gebruikt of niet. Jongeren die aangeven zelf streektaal te gebruiken zijn positiever over sprekers van het Steenwijks.

Steenwijkse woorden spelen een rol

Waarop baseren de jongeren hun houding ten opzichte van het Steenwijks? Ligt dat aan de klanken van de streektaal of aan specifieke Steenwijkse woorden? Om ook te kunnen kijken welke talige kenmerken een rol spelen werd ook een Nederlandse tekst met daarin typische Steenwijkse woorden opgenomen in de test. Op die manier kan worden vastgesteld of het lexicon (de woordenschat) één van de kenmerken is die een rol speelt bij de houding ten opzichte van de streektaal. Uit de testresultaten blijkt het lexicon een kenmerk van de taal te zijn die aan de negatieve houding bijdraagt, maar dit is zeker niet het belangrijkste kenmerk. De oordelen over de Nederlandse tekst met Steenwijkse woorden zijn negatiever dan over de Nederlandse tekst, maar veel positiever dan over de volledig Steenwijkse tekst.

Suggesties voor verder onderzoek

Dit onderzoek geeft de huidige stand van zaken weer wat betreft het streektaalgebruik en de houding van de jongeren, maar het is een eerste inventarisatie, die veel nieuwe onderzoeksvragen oproept. Wanneer de middelbare scholieren zeggen de streektaal te gebruiken, hoe doen ze dat dan? Gebruiken ze een mix van streektaal en Nederlands of is het nog echt het Steenwijks? Hoe is de grote variatie tussen jongeren in het gebruik van streektaal te verklaren? Hoe is de situatie in andere Overijsselse plaatsen? Ook in de *Taaltelling* (2005) bleek al dat in de regio rond Steenwijk minder streektaal werd gesproken dan in andere delen van de provincie. Hoe komt het nu precies dat er negatief aangekeken wordt tegen de streektaal?